

СЕЉАК.

ГОДИНА VI.

ИЛУСТРОВАНИ НЕДЕЉНИ ЛИСТ

27. Децембра

Н. С. А. Д.

за целокупну економију, умјетност и обртност.

1867.

Годишња предплата:
у Аустрији 5 фор.

Издаје и уређује: *Др. Ђорђе Радић.*

Годишња предплата:
у Србији 50 гр. ч.

Изази сваког понедељника на по-
табака и доноси илустрације и прилоге.
Овогodiшњи предбројници добивају на дар
књигу: **Вођа при газдовању.**

Број 52.

Предплата се шаље уреднику „Сељака“ у
Н. Сад, али се може предлатити и код
уредништва „Напредка“ и „Данице.“
У Београду код књижара г. В. Валожина.

Овоме броју прикључујемо садржај и насловни лист.

Предлатни су позиви већ сваком од поштовани
предлатника до руку дошли; сад ји само учтиво умо-
љавам, да се са предлатом пожуре, да могу број опре-
дјелити који ћу штампати, те да сваки подпуне бројеве,
а и књиге добити може. Да би пак обе књиге „Пче-
лар“ и „Свилар“ ове године уз „Сељака“ доћи
могле, нуждан је број предлатника од 600, који се
лако скунити може, ако се скупитељи за скупљање
својски заузму.

Приликом отворања „друштва радиности“,
које је други дан Божића било, говорио је уре-
дник листа овога: *о плугу*

*Желећи мојим поштованим предбројницима
да срећно и весело празнике проведу, надам се,
да ћемо се и у новој години опет видети.*

Париска светска изложба.

V.

Говеда.

Од говеда је било скоро само француске па-
смине; у холандској једној кући било је 6 холанд-

ски прекрасни крава, са вименима величине доброг
полуаковчета, тако да су сисе (управо брадавнице)
скоро до земље висиле. Даље је било нешто ен-
глезки крава, које са холандским ни успоредити
немогу. Остале су државе слабо говеда изложиле.

И француске су краве и у изгледу, и у ве-
личини и у доброту много боље од јужно-немачки
пасмина. И њима се је посјетилац тога одељења
дивити морао.

Прво место су заузели краве пасмине тако
зване Шарлез, од којих је преко 40 комада крава
и бикова било, — и кад ји човек погледи мора по-
мислити, да су те краве у обште све у земљи тако
красног спољашњег изгледа. Све су краве и бикови
беле боје, врло дебели костију, ал опет зато
добре музаре. По врло пазљивом изпитивању, даје
једна крава на годину осредње узето 2216 холби
млека; а при свем том даје се јошт добро и уго-
јити.

После ове пасмине увршћене су биле краве
пасмине Лимусин, које су и у телу и у доходку
првима најближе, а боје су црвенкасте. Било их је
16 комада.

После ових долазе: пасмине Салерс, уга-
сито црвене боје, врло тешка састава, јаки костију,

пак онда пасмина Норвандо, која је само са два бика заступљена била, од којих је један неизказано леп и велик био.

Ове четир пасмине одликују се леним стројом тела, као и млеком и својством да се угојити дају. Осим ових, било је јошт више пасмина изложено, које се у број неоплемењени, обични, уврстити могу. Некоје су налик нашим обичним кравама, само с мањим роговима, као н. пр. пасмина Гаскоњ, Базадес, Убрак итд.; а некоје су сасвим прекосавској пасмини налик, као: Бресањ, Фемелин.

Јошт је вредно споменути пасмину Бретоњску, која се леним телом одликује; заступљена је била ова пасмина са младим кравницама од 2-3 године; боја им је црна и бела, и много су налик на холандску пасмину, само су много мање.

О остављању репе и кромпира.

„Zeitschrift f. d. landw. Verein d. Grossherzogth. Hessen“ пише:

Што се остављања кромпира и репе тиче, то имамо три начина напоменути: остављање у подруму, у рупама и у гомили. Негледајући на то, да је зидање великог подрума с великим трошком скончано, особито онде гди се репа и кромпир у велико саде, и гди се ово гомље у подруму на танко прострти мора, много је боље, због одржања своје добротe, остављати и кромпире и репу у гомиле под ведрим небом. Остављање у дубоким рупама исто је тако незгодно, као и оно у подруму. Више економа су ми се тужили, да им бургундска репа у рупи труне. Ово долази едном од сувише велики репа са многим водом коју у себи имају, а друго што је испарење у тако дубоким јамама препречено. Што сувље и ладније окопавине на место остављања дођу, које такођер умерено влажно и ладно бити мора, у толико је и репа и кромпир од трулежа већма сачуван. Но будући да ове окопавине одма после жетве за испарење (знојење) изложене бити морају, то се морамо постарати, да то испарење што веће буде, а то бива само у сходно намененим гомилама.

Ове се гомиле намештају на равном и утапканом каквом месту, и то тако, да се репе (репом доле) и кромпири на форму кућнога крова \wedge послажу. Те гомиле нека су доле 6-8 стопа широке, а висина нека је 4-6 стопа. Доле се поспе једно 5-6 палаца високо сламе, пак на ову дођу онда репе ил' кромпири, јер ји и то јако од прозеба чува; сва се гомила сад такођер са толико дебело сламе поспе, пак онда на њу земља дође с' једно 3-4 палца дебело. (А да је човек јошт

сигурнији од мраза, поспе се горе јошт с' једног прста пепела Уред.). За покривање се узме најбоље она слама, што од коња као огризина остане јер се у овој мишеви нерадо задржавају. Уметање одушака у гомиле због испарења, сасвим је шкодљиво и неупотребимо, јер се на таквим местима пљини спуштају и кроз то жиле труну. (Ја сам био више месеци у шећерној фабрици грофа Турн и Таксиса, гди је било више од 900 хвати такви гомила репа, и на свакој гомили је било по две и три такве одушке, и никад се репа покварила није. Држим дакле да пуним правом рећи могу, да то трулење од чега другог долази, а не од одушака. — Ваља те одушке на згодно место уметути, и при отварању на њи пазити, не остављати ји дуго отворене, пак неће трунути репа на оној гомили, гди одушака има. Уредник.)

Најбоље се чини, кад се гомиле одма покрију, да не дође на њи светлост ни топлота. Земља се мора равно утапкати, да се може киша лено сливати. Ако би јаки мразеви наступили, онда се мора гомила са јошт толико земље покрити, а најбоље је онда тако дебело земљу насути, колико је око гомиле земља доле смрзнута, јер ни на добре утапканој гомили неће дубље мраз продрети. Око гомила ће бити сад јендека (јаркова) од куда се земља за покривање гомила узимала, и то је добро, јер ће се у њи вода сливати, а гомиле ће увек суве остати. Из искуства се зна, да се ови плодови на овај начин најбоље од трулежа и проклијавања сачувају. Клијањем се кромпиру и репи хранећа снага извуче, зато се проклијано корење никад за добру цену продати неможе. С' друге се стране опет зна, да је непроклијано, ал до пролећа одржано корење губитком водни частица временом све богатије на сувљим частицама, а и богатије мора бити на одржаним хранећим частицама, но што је свеже корење. И на то се мора пазити при одређивању хранеће пиће.

Сеј кукуруз у зелено за пићу!

Наше је поднебије Богом благословено у свачему, само и ми треба тај дар Божији ваљано да употребимо.

Ја сејем од неколико година већ кукуруз да га у зелено за пићу покосим.

Зелен кукуруз је много бољи и у каквоћи и коликоћи од сваке детелине. — Ево да вам причам нешто из мога 5-то годишњег искуства. Виђао сам на више мести по спалуци, гди много кукуруза на широко сеју, да га после у зелен покосе. Ја сам помислио: они то зато раде, што довољно земље на

расположење имају; ал није! ја сам се после из сопственог искуства уверио, да је тај рад веома користан и по земљу и по стоку, а и по мене самог.

Зелен кукуруз свако говече и овца много радије једе од сваке друге пиће; добро га рани и краве обиљато и добра млека од њега дају.

За зелен можеш кукуруз од Ђурђева до Преображења у свако доба сејати, и можеш с' једне њиве две жетве имати. Први раст можеш дочекати да мале клинове заметне, онда је и најпитавији, а други остави да расте док може. — И шта сам јошт искусио! Кад се посеје с њиме јошт и мало вике (граорке), онда је јошт много боље и издашније и за стоку здравије.

Ја и у сушним годинама нисам био у неприлици због пиће, истина да нисам имао толико као у бољим годинама, ал онет више него ма који газда у овој околици.

Ово из искуства говорим, и препоручујем сваком, који за то земље отцепити може, да на њој ову пићу сеје.

Р.

Лековите траве.

Више пута ћу мојим поштованим читаоцима под овим насловом, или под насловом саме траве, оне траве описати, које се у занатлијским умјетностима, у лекарији итд. употребљавају, које наши сељаци незнају, а треба да знају.

Лист овај већ ће у седму годину да уђе, пак ваља и што друго да донесе што ће од користи читаоцима бити, не само о пољодјелству итд. — Ја сам се постарао са „Вођом“ да читалац „Сељака“ добије у руке систематски написано пољодјелство, сточарство и сточарску лекарију, а сад нам ваља и друге тајне у газдовању одкрити, које ће сељаци наши користно употребити моћи.

Ево да ти нешто о чичку причам.

Ко неби чичак познавао?! Ја држим да нема никога од читалаца, ко га познавао неби — ал незна, какве користи од њега имати може. Ми га сви знамо као несносну травуљину; дакле га са хрђаве стране познајемо. Ал има и он и добри страна. Ево ти их.

Чичак расте свуди по путови, јендецима, на обалама потока и река, у шуми и на гнојиштама по целој Европи. — Цвета од Јунија — Августа месеца. — Е видиш сад! од тога је чичка особито жила лековита; ал зато се и згњечено лишће употребљује кад се човек опече и при спољашњим запалењма.

Нашим читаоцима неће то познато бити, да се од жила чичкове прави зејтин, који, кад се њиме

коса маже, иста врло лепо расте. Тај се зејтин прави, кад се жила искува.

Кад су ти сокови у теби покварени, онда узми 1 део суви чичкови жила, 2 дела свежи жила и 12 делова воде. Ово све дотле кувај, док се до половине некува (т. ј. да буде пола у лонцу као што је пре било кад си воду насуо); то ће те излечити од бубуљица на телу и од покварене крви, ако неколико шољица тога попијеш.

Искусни лекари веле, да скувано семе од камена лечи, ако се она вода пије, у којој је семе скувано.

Три питања за баштоване.

1. По чему се познаје добра земља?

Најбоље по биљу, које на њој и поред ње расте; јер гди многа травуљина добро успјева, пак онда гди добро успјева кудеља, репа, репица, мељ броћ, мак итд. ту се занста и свако баштованско биље сејати може.

2. Како дубоко мора баштенска земља добра својства имати?

Ако оћеш да ти свако баштованско биље добро успјева и да се ваљано развије, мора баштенска земља бар две стопе дубоко добра бити, али је наравно боље, ако је добра и са три и више стопа у дубљини, те да се дубљим копањем она горња већ изцриљена земља, са дојном плоднијом измешати може, а и зато, што многа баштованска биља дубоко у земљи своју рану траже, као петрожељ, мрква, репа итд.

3. Зар она, испод обрађене и прекопане земље налазећа се земља, никаква уплива на посејано биље нема?

На сваки начин има уплива, јер више пута успјевање биља од ње зависи. Врло влажне земље имају у известној дубљини слој тврде земље, која воду не пропушта, што недопушта, да се земља одма с' пролећа прерадити, а јошт мање посејаги може; а то је врло незгодно, кад се баштован због тога са сејањем ране зелени, која највише прихода доноси, закаснити мора. Е, таква се земља јошт за времена изсушити мора, а то бива јарчићима, или по негде ископаним јамама, у које ће се вода слити. И зато треба дубље да копаш, да видиш какова је дојна земља, ако је може бити пре тога другим којим поводом сазнао ниси, н. пр. копањем трапа итд. — Одма се, јошт месеца јануара ил' фебруара, кад ти време допусти, побринути мораш, да ју изсушиш, како најбоље знаш, да ти време и профит непропадају.

Нек се зна!

* Жеља је многих становника Новог Сада, а и странаца, да виде моју економску збирку. Ја ћу је радо сваком показати, само је то једини узрок, што ја нисам увек код куће, него имам часова и у школи. Ја ћу је дакле, да би жељи овој одговорио, изложити на обште гледање у корист какве добротворне цјели. Она се састоји у кратко да рекнем:

1. Из 104 врсти пшенице у класу;
2. " 5 " пирева;
3. " 8 " ражи;
4. " 16 " јечма;
5. " 17 " зоби;
6. " 1 " пиринца;
7. " 2 " памука;
8. " 18 " кукуруза;
9. " 23 " гра;
10. " 17 " пасуља;
11. " 42 модела земљодјелски и баштовански оруђа.

Кад се ова збирка на обште гледање изложила буде, биће новинама оглашено, и онда ће јој се јошт додати друге збирке које имам, као: збирка гњизда и јаја, шкољке, пужеви, звездаши, полини (корале) минерали и испуњене птице.

* Једна госпоја у Енглеској узорила је својом руком 25 јутара земље, посејала их је, пожњела и све учинила шта је нужно било. То је ваљана газдарица!

* У мајуру код Варадина установило се је друштво: „за винодјелије и вртларство;“ ког је цјел унапредовање ове две струке газдовања у оној околици.

* Највеће две флаше до данас беше на паризкој изложби у белгиском одељењу изложане. Њи је један белгијски раденик надувао, и свака је 50 фунти тешка, и свака прима у себе 228 холби течности.

* Од нове године излази у Београду под уредништвом уредника „Србије“ г. Љ. Каљевића „Задруга,“ лист са пољску привреду, стоји 24 гроша на годину, и излази два пута у месецу.

ОГЛАСИ.

Јошт ове

„Сељаке“

има код уредника на продаји:

од 1865. године подпуни бројеви за 4 фор. —

Од 1864. године подпуни бројева за 4 фор. —
 „ 1863. „ без 1—6. броја „ 3 фор. —
 „ 1862. „ „ 1—18. „ „ 1 фор. —

бројеви што фале, нису ни у каквом одношењу са осталима, а да би баш од преке нужде морали бити.

Имам јошт 12 комада „Вође при газдовању,“ без оне две бојадисане слике, и могу се код мене добити по 1 фор. 20 н. комад

Најновије руже,

као:

Empereur de Mexique, Camille Bernardin, Exposition de Brie, Mlle. Marguerite Dombtrain, по 1 фор. 15 нов. у сребру комад, а све четир врсте по 4 фор. могу се добити с' пролећа одма код

Gebrüder Sonntag

Karlsruhe, Nro. 18.

У дворској башти у

Каменици

има на продају:

100 комада Paulownia imperialis по 1—2 ф. ком.
 „ „ јабука и крушака по 80 нов. комад.
 50 ком. зелене и модре рингло-шљиве по 80 н. ком

Geittner & Rausch

Hochstrasse in Pest, Nr. 2.

Днепоручују имаоцима воденица и сувача своје велико стовариште камења, сита и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

КОРНАЈБУРГСКИ

марвени пра

за коње. говеда и овце.

Може се добити у НОВОМ САДУ код

г. Ф. ШРАЈБЕРА.

Печатња Игњата Фукса у Новом Саду.

